

ГОРАД У РЫШТАВАННЯХ

НЯДАУНА ў Лідзе адкрыўся краязнаўчы музей. Яго наведвальнікі доўга затрымліваюцца перад вялікім палатном, якое расказвае аб мінулым гэтага старажытнага беларускага горада. На карціне паказаны руйны замка XVI стагоддзя, касцёл, прысаджыстыя халупы с падлепаватымі вокнамі, кусты ля плоту, а далей — лес. Тое ж мы бачым і на карціне XVIII стагоддзя.

І гэта не дзіўна. Першае пісьмовае ўпамінанне аб Лідзе адносіцца да 1180 года. За гэты час на горад многа разоў нападалі іншаземныя захопнікі. Яны бязлітасна палілі яго, вывозілі ў няволю людзей. Літоўскія і польскія феодалы і не думалі аб паліпшэнні жыцця простага чалавека, не капаціліся і аб развіцці эканомікі.

Пасля перамогі Вялікага Кастрычніка ва ўсходніх раёнах Беларусі хутка сталі развівацца прамысловасць, культура, у Лідзе ж — наадварот. Папаўшы пад уладу буржуазнай Польшчы, горад перажываў заняпад. У 1933 годзе, напрыклад, у пошуках кавалка хлеба з Ліды эмігрыравала ў розныя краіны 1 840 чалавек.

У заняпадзе была і культура. Школы былі даступныя толькі дзецям багачэй. І навучанне ў іх вялося толькі на польскай мове. На ўвесь горад і раён была адна адзіная бальніца на 30 ложкаў.

Сумнымі старонкамі гісторыі Ліды засталіся і гады нямецка-фашысцкай акупацыі. Ракой цякла людская кроў. Кожны, каму дарагія былі інтарэсы Радзімы, ішоў ў лес, у партызаны. Народныя мсціўцы знішчылі больш 200 варожых эшалонаў, амаль столькі ж цяжкіх і звыш тысячы вагонаў з жывой сілай і тэхнікай, на лідскай

завода Л. Анацка, калектыў камуністычнай працы фабрыкі лака-фарбавых вырабаў, які ўзначальвае Папкоўская, і многія іншыя. Іх фатаграфіі красуюцца на прадпрыемствах, на гарадской Дошчы гонару, у музеі.

А як далёка пайшла ўперад культура. Зараз у горадзе больш 10 сярэдніх школ і спецыяльных навучальных устаноў, у якіх вучыцца звыш чатырох тысяч дзяцей рабочых і сялян.

Горад у рыштаваннях — так выглядае Ліда ў гэтыя дні. Узводзіцца магутны халадзільнік, велізарныя карпусы прамысловых прадпрыемстваў, праводзіцца цэпфікацыя і газіфікацыя. Толькі за апошнія два гады ён раздаўся больш чым на 40 гектараў. З'явіліся новыя вуліцы: Віленская, Маскоўская, Камунараў і іншыя, узводзіцца многа вялікіх жылых будынкаў. Да канца сям'ягодкі ў капітальнае будаўніцтва будзе укладзена яшчэ дзесяткі мільёнаў рублёў. З'явіцца новыя прадпрыемствы. А ўзровень прамысловай вытворчасці ўздымаецца на 178 працэнтаў.

Сотні тысяч рублёў у год выдаткоўваецца на добраўпа-

зямлі знайшлі сабе магільны амаль 10 тысяч гігераўцаў.

За пасляваенныя гады горад поўнасьцю адраджаны і стаў яшчэ прыгажэйшы. Адноўлены і пабудаваны дзесяткі прадпрыемстваў. На пустэчах вырасталі малочна-кансервавы завод, торфапрадпрыемства «Дакудаўскае» і іншыя, рэканструяваны завод сельгасмашын, абутковая

фабрыка, камбінаты. Зараз прамысловасць горада выпускае прадукцыі амаль у 30 разоў больш, чым да вайны. Лідскі абутак, машыны, электрапрыборы, мяса-малочныя вырабы і дзесяткі відаў іншай прадукцыі можна сустрэць ва ўсіх рэспубліках краіны і за яе рубяжом.

У горадзе з'явіліся выдатныя майстры, наватары і камандзіры вытворчасці. Гэта рабочыя абутковай фабрыкі, ударнікі камуністычнай працы М. Раманава, В. Макаранкаў, сушыльшчыца малочна-кансервавага

радкаванне. У асфальт і зеляніну апрацоўваюцца вуліцы, плошчы, тратуары. Прыемна прайсціся па цяжкіх вуліцах Імя Кірава, Міцкевіча, Чарняхоўскага. Недалёка ад цэнтра разбіты парк, з'явілася «Лідскае возера».

З кожным днём прыгажэе адзінаццаць прамысловых і культурных цэнтраў Заходняй Беларусі — старажытны горад Ліда.

А. КАСЕНКА.

На здымках: 1. Новы клуб абутковай фабрыкі. 2. Сярэдняя школа № 8.

У ПРАЦЫ І АДПАЧЫНКУ

На паўднёва-заходняй ускраіне Лепеля раскінуліся беласнежныя карпусы малочна-кансервавага завода, які ўступіў у строй у першую пасляваенную пяцігодку. Гэта сапраўдны гардок з усімі культурна-бытавымі прадпрыемствамі.

Для правядзення культурнага адпачынку калектыў завода мае ўтульны, добра абсталяваны клуб са стаяцярнай кінастаноўкай, вялікай бібліятэкай. Вечарамі ў вольны ад работы час рабочыя глядзяць кіно, слухаюць лекцыі, чытаюць газеты або гуляюць у шахматы, б'ярд, глядзяць тэлеперадачы з Мінска; больш 75 чалавек удзельнічаюць у гуртках мастацкай самадзейнасці. Кожны месяц удзельнікі харавога, танцавальнага, драматычнага і струннага гурткаў выступаюць з канцэртамі ў клубе або выезджаюць у падшэфныя калгасы і суседнія раёны.

У надзельныя дні заводскі аўтобус цэлымі сям'ямі вязе рабочых у лес, на рыбалку.

За апошні час побач з заводам пабудавана шэсць 12-кватэрных жылых дамоў з усімі зручнасцямі: паравым ацяпленнем, вадой, каналізацыяй і электрасвятлом.

За два апошнія гады вырас і

жыллёвы пасёлак індывідуальных забудовшчыкаў. Прыгожыя цагляныя і шлакабетонныя дамы пабудавалі слесар Леанід Крышко, муляр Андрэй Сітнікаў, качагар Іван Балашоў, рабочы Міхно і многія іншыя.

У пасёлку, ёсць дзіцячы сад, лазня-пражня, паштовае аддзяленне, медпункт, сталовая, магазіны.

Полацкая мінеральная вада

ПОЛАЦК. На ўсходняй ускраіне полацкіх нафтабудаўнікоў знойдзена мінеральная вада. Цікавая гісторыя адкрыцця гэтай крыніцы. У пошуках пітной вады рабочыя буралі шчыліну. Дайшлі да глыбіні звыш 300 метраў, і нечакана забіў магутны фантан. Узлілі пробу, смак вады аказаўся саленаватым. Пры лабараторным аналізе высветлілася, што яна з'яўляецца хларыдна-сульфатна-натрыева-кальцыевай і па сваёй фізіка-хімічнаму складу набліжаецца да вядомых мінеральных крыніц краіны — Нава-Іжэўскай, Кемеры і Трускавецкаму № 5.

У сучасны момант мінеральная вада з поспехам стала ужывацца ў бальніцы нафтабудаўнікоў для ваннаў пры лячэнні розных захворванняў.

Вытворчы працэс выпрацоўкі кансерваў і масла ў нас поўнасьцю механізаваны. Ля кожнага аграгата стаяць вопытныя анаратчыкі, якія ведаюць сваю справу.

Работніца вакуумапарата Валыціна Тарасевіч прышла на завод з дзіцячага дома. Бацькі яе загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Савецкая дзяржава выхавала яе, дала адукацыю. Спачатку яна працавала рабочай, потым была паліца ў аднагодковую школу апаратчыкаў і вось ужо 4 гады працуе па новай спецыяльнасці. Дзіана Кадзетава пасля сканчэння 10 класаў прышла на завод і атрымала спецыяльнасць лабаранткі. За добрую работу ёй прысвоена званне ударніцы камуністычнай працы. Яна працуе і завочна вучыцца на III-м курсе Маскоўскага тэхналагічнага інстытута. Усяго на заводзе больш за 65 чалавек завочна вучацца ў тэхнікумах, інстытутах і вярчэрніх школах.

Так у працы і адпачынку праходзіць цудоўнае жыццё нашага калектыўу.

П. РАМАНАУ,
дырэктар Лепельскага малочна-кансервавага завода.

Лістач зямлякі...

Паважаная рэдакцыя!

Я часта бываю ў сваіх знаёмых, якія атрымліваюць вашу газету «Голас Радзімы» і ведаюць усе навіны з Радзімы.

Мне вельмі хочацца даведацца аб сваіх родных краях. Вы часта змяшчаеце ў газеце фотаздымкі гарадоў, калгасаў, саўгасаў. Мне хацелася б убачыць свой родны горад, паглядзець, які ён цяпер, пасля вайны, як ён разбудаваны, якія новыя вуліцы ў ім з'явіліся. Я хацела б прачытаць аб горадзе Давыд-Гарадку Брэсцкай вобласці. Калі ласка, напішыце аб ім і змясціце ў газеце некалькі фотаздымкаў.

З павагай да вас

Т. ШЭСЦЮК.

ЗША.

АД РЭДАКЦЫІ: Паважаная Шэсцюк Т. Вашу просьбу мы выканаем. У бліжэйшым нумары нашай газеты мы змесцім матэрыял аб г. Давыд-Гарадку.

* * *

Дарагая рэдакцыя!

Звяртаюся да вас з просьбай. Я вельмі хачу атрымліваць вашу газету «Голас Радзімы».

Раней я не таксама атрымлівала, але не рэгулярна, магчыма, таму, што не зусім дакладна вы ведалі мой адрас. Цяпер я змяніў месца жыхарства і насылаю вам свой новы адрас. Дарагія таварышы, прышліце мне для чытання, калі ласка, усё, што можаце. Я чытаю з вялікім задавальненнем усе вашы газеты і часопісы.

Сардэчна жадаю вялікіх поспехаў нашай вялікай Радзіме.

А. КУЛІНІЧ.

Францыя.

АД РЭДАКЦЫІ: Паважаны зямлякі! Ваша пісьмо з просьбай мы высылаем Вам нашу газету «Голас Радзімы», вы не згаджаецеся і чаму? Напішыце нам аб гэтым. А можа, вы маеце рацыю. Калі ж мы ўбачым, што вы памыляецеся, паспрабуем вас пераказаць газету «Голас Радзімы».

ХОР ВЕТЭРАНАУ

Зала клуба Імя Куйбышава Добрушкага цэлюлозна-папяровага камбіната «Герой працы» запоўнена. Узнімаецца заслона, і перад глядачамі з'яўляецца незвычайны харавы калектыў. Гэта — хор пенсіянераў. Усе ўдзельнікі яго апрачаты ў нацыянальныя беларускія касцюмы.

Створаны хор усяго толькі два гады назад, але слава аб ім

разнеслася далёка за межамі нашага горада. У яго рэпертуары беларускія, рускія, украінскія народныя песні.

Узначальвае гэты калектыў самадзейны кампазітар Васіль Жураўлёў. На раённым аглядзе калектыў мастацкай самадзейнасці хор ветэранаў працы заняў адно з першых месцаў.

А. КУРЛОВІЧ.

Пры піянерскім клубе дома № 12 па Першамайскай вуліцы ў горадзе Магілёве створана аматарская кінастудыя. Дзеці ўжо знялі фільмы аб вясеннім карнавалі і турысцым паходзе па Магілёўшчыне. На здымку: юныя кінааператары. Злева направа — Аляксандр Мідзведзеў, Аня Салавей, Сямён Месенгісер і Валя Тутунова.

ВОСЬ ЁН, ТВАР ЗАБОЙЦЫ

Выкрываем здрадніка нашай Радзімы

★ ★ ★

Рэдакцыя «Голасу Радзімы» атрымала некалькі пісьмаў. Пішуць нашы землякі з далёкай Канады, жыхары беларускай вёскі Вялікі Бор, што на Гомельшчыне, настаўніца Яўгенія Кашперка, пісьменнік Барыс Сачанка, журналіст Ігар Пінчук. Змест іх пісьмаў адзіны: людзі з чыстымі сэрцамі, каму дарагія праўда і сумленне, выкрываюць подлага забойцу здрадніка-паліцай Мікалая Радчанку.

Радчанка жыў у вёсцы Вялікі Бор Хойніцкага раёна Гомельскай вобласці. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён здрадзіў сваёй Радзіме, свайму народу. Апрагнуўшы форму паліцай, ён забіваў, грабіў і катаваў беларускіх жанчын, дзяцей і старых. Ратуючыся ад народнага гневу, у апошнія дні вайны з нарабаваным людскім добром ён уцёк у Амерыку. Але лютым ворагам і здраднікам Радчанка застаўся да сённяшняга дня.

Зараз ён жыве ў канадскім горадзе Вінніпегу. Там былы паліцэйскі вядзе варожую дзейнасць супраць нашай краіны, лье бруд на савецкую рэчаіснасць, на савецкіх людзей.

Тыя, хто ведалі Радчанку раней або ведаюць яго зараз, раскажваюць на гэтай старонцы аб жахлівых справах гэтага карніка, аб тым, колькі ахвяр на сумленні Радчанкі, колькі крыві і слёз мірных беларускіх грамадзян, старых і дзяцей праліў гэты кат.

Разам з пісьмом мы атрымалі з Канады і фотакартку Радчанкі. Вось ён твар забойцы, прыкрыты фальшывай маскай лагоднасці! Але жыхары Вялікага Бору, дзе калісьці жыў і Радчанка, добра памятаюць гэты твар другім, поўным звярыйнай жорсткасці, лютай варожасці да ўсяго чалавечнага. Яны памятаюць гэтага гітлераўскага ката з нямецкім пісталетам у руках і рыжых фашысцкіх ботах, якія пакідалі навокал крываваыя сляды.

Паважаныя чытачы, мы добра ведаем аб тым, што большасць нашых землякоў, якіх лёс закінуў на далёкую чужыну, да апошніх дзён жыцця адданы сваёй Радзіме. Але сярод іх ёсць яшчэ і падобныя на Радчанку.

Усяляк выкрывайце гэтых подлых здраднікаў і паклёпнікаў! Паказвайце іх брудную варожую дзейнасць. Вельмі добра было б, каб вы пісалі аб такіх людзях і ў нашу газету. Няхай ведаюць усе. Гэтым самым вы зробіце вальную карысную справу.

Мы добра ведаем гэтага прайдзісвета

Нядаўна ў наш калгас «Шлях да камунізма» прыйшло пісьмо з далёкай Канады. Група грамадзян гэтай краіны паведаміла, што ў Вінніпегу жыве былы жыхар нашай вёскі Мікалай Радчанка. Канадцы пішуць, што ён наводзіць паклёп на Савецкі Саюз і на тых, хто імкнецца вярнуцца на Радзіму.

Мы добра ведаем гэтага прайдзісвета. Мае аднавяскоўцы да гэтага часу смуткуюць па сваіх дзецях, сваяках і блізкіх, якіх паварожу замучылі паліцэйскія Радчанкі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У час акупацыі фашысцкімі захопнікамі беларускай зямлі Мікалай Радчанка з братамі Іванам і Пятром, здрадзіўшы Радзіме, грабілі і забівалі мірных жыхароў нашай вёскі. Гэта яны замучылі маю сястру Марыю, забілі ўсімі паважаную настаўніцу Праскою Іванаўну Шанько, яе мужа і двух сыноў. Гэта па іх указцы фашысты спалілі нашу вёску і забілі 400 чалавек.

Няпрэдадні вызвалення беларускай зямлі ад фашысцкай чумы сям'я паліцэйскіх Радчанкаў з нарабаваным добром збегла на Захад. Дык вось куды схаваўся ад суда народа Мікалай Радчанка! Ажно ў Канаду! Дык вось на якія сродкі купіў ён, як паведаляюць канадцы, 14-пакаёвы асабняк і аўтамашыну! Вялікаборцы кляймаць ганьбай гэтага людаеда.

Дарагая рэдакцыя! Ад імя ўсіх жыхароў вёскі Вялікі Бор пераканаўча прашу надрукаваць гэтае пісьмо. Няхай ведаюць канадцы, што побач з імі жыве забойца нашых дзяцей, жанчын і старых.

Адначасова, карыстаючыся выпадкам, паведамляю, што мае аднавяскоўцы шчыра дзякуюць канадцам, якія прыслалі ў наш калгас пісьмо, расказалі аб паклёпніцкіх дзеяннях Радчанкі. Гэта сведчыць аб тым, што жыхарам Канады таксама, як і нам, савецкім людзям, дарагі мір.

Яўгенія КАШПЕРКА,
настаўніца Вялікаборскай сямігадовай школы.

РАДЧАНКА — НЯГОДНИК І ЗЛАЧЫНЦА

Дарагая рэдакцыя! Звяртаючыся да вас, хачу паведаміць вам аб адным нягодніку — Мікалаю Мікалаевічу Радчанку. Калісьці ён жыў у Беларусі, у вёсцы Вялікі Бор Хойніцкага раёна. Зараз жыве побач з намі, вашымі сумленнымі землякамі, якіх лёс закінуў на чужыну. Пасяліўся Радчанка ў канадскім горадзе Вінніпегу, купіў сабе дом з 14 пакояў, аўтамобіль (не за свае мазалі, а за людскія слёзы).

Радчанка ўсяляк ганьбіць вашу газету і яе чытачоў. Мы добра ведаем, што Радчанка — былы паліцэйскі, на сумленні ў якога нямала забойстваў і грабжожой мірных беларускіх жыхароў. І ў Канадзе ён стаў «партрыётам»: узначаліў банду такіх жа вылюдкаў, як і сам.

Прашу рэдакцыю даць сапраўдную водпаведзь гэтаму мярзотніку. Вось яго адрас:

N. Radzenko, 297 Turby str. Winnipeg 1, Man. Canada.

Паважаючы вас чытач «Голасу Радзімы»

П. Я.

Канада.

...Я ў вёсцы Вялікі Бор. Знаходзіцца яна ў цудоўным кутку Палесся, акружаная з усіх бакоў прыгажуні-лесам. Калгаснікі хутка залячылі раны вайны. На шырокіх прамых вуліцах ледзь чутна гудзец правады электраліній. Па вёсцы мірна снуюць аўтамашыны, дастаўляюць на палі насенне, угнаенні. І не верыцца, што дваццаць год таму назады...

1941 год. Гітлераўскія захопнікі, вераломна напаўшы на нашу краіну, часова акупіравалі Палесся. І заварушыліся тыя, хто ніколі не любіў працаваць, а імкнуўся жыць за кошт іншых. Праўда, такіх аказалася мала, але ўсім вядома, што можа зрабіць драпежны звер, калі яму даць волю. У вёсцы гітлераўцы сфарміравалі паліцыю, яе ўзначаліў брат Мікалая Радчанкі — Іван. Пачаліся масавыя расстрэлы мірных жыхароў вёскі, марадзёрства, грабёж.

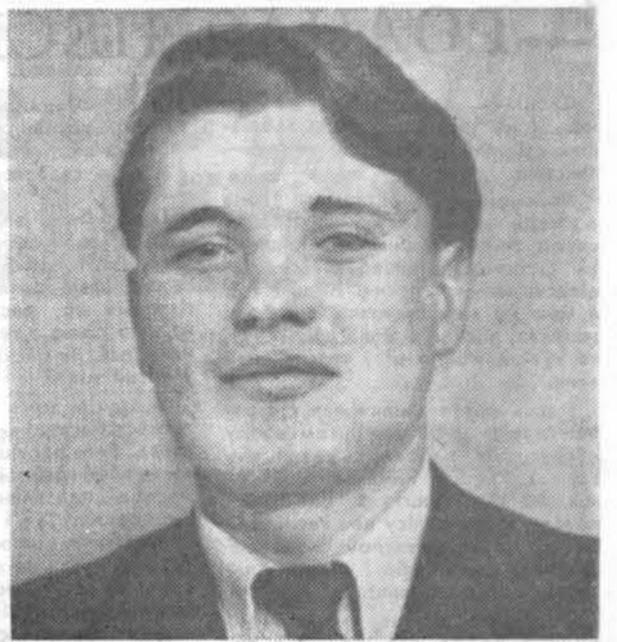
Да гэтага часу ўспамінаюць вялікаборцы жудасную смерць яўрэя Кісна. Спачатку паліцэйскія Радчанкі ранілі яго ў грудзі і

выкінулі на вуліцу. Затым шчыпцамі павырываў і сваёй ахвяры залатыя зубы і доўга здзекваліся над цэлам паміраючага яўрэя, напаўняючы вёску дзікім рогатам.

Тры дні ляжаў на вуліцы труп Кісна. Не менш трагічна загінула і яўрэйка Марыя Харошка, якая была замужам за мясцовым калгаснікам — беларусам. Яе знявечанае да непазнавальнасці цела таксама праляжала на вуліцы тры дні.

Маёмасць замучаных ахвяр забойцы да нікі забірала сабе. Але асабліва ганяліся паліцэйскія за залатымі зубамі. Гора было таму, хто іх меў.

У Праскоі Іванаўны Шанько залатых зубоў не было. Але ў жанчын быў ордэн Леніна, якім узнагародзіў яе народ за шматгадовую настаўніцкую работу. Калісьці яна вучыла грамаце Радчанкаў, у тым ліку Мікалая і Івана. У падзя-

ДАЙЦЕ АДПОР ПАКЛЕПНИКУ!

Мы, група беларускіх эмігрантаў у Канадзе, даводзім да вашага ведама, што ў Вінніпегу жыве нягоднік і злачынца Мікалай Радчанка. Яго рукі ў крыві беларускіх жанчын і дзяцей, забітых і занатаваных у час вайны. Яго сумленне заплямаена злачынствамі супраць савецкіх грамадзян.

І зараз Радчанка не спыніў сваіх злачынстваў. Ён усяляк паклёпнічае на Савецкую Радзіму і савецкіх людзей.

Высылаем вам яго фатаграфію і просім даць адпор гэтаму паклёпніку.

Група беларускіх эмігрантаў, жыхароў Канады.

СА ЗВЯРЫНАЙ ЖОРСТКАСЦЮ

ку за гэта яны і задушылі рэмень шасцідзесяцігадовую настаўніцу і ўтапталі яе труп у балота.

Амаль два гады лютавалі ў вёсцы Вялікі Бор браты Радчанкі. А калі грабіць ужо не было чаго, рашылі падацца на новы промысел. Ды і партызаны сталі ўсё часцей з'яўляцца ў навакольных лясах. У адну з начэй народныя мсціўцы злавілі старэйшага брата Пятра і пакаралі галаварэза смерцю. Партызны было ратаваць сваю скуру. І Радчанкі зрабілі яшчэ адну падлабасць — данеслі фашысцкаму камандаванню, што вёска кішыць партызанамі і камуністамі, і прапанавалі спаліць яе.

За два дні перад страшэнным злачынствам яны вывезлі свае сем'і і нарабленнае дабро ў раённы цэнтр Хойнікі, а 3 чэрвеня 1943 года прывялі ў вёску батальён эсэсаў-

скіх карнікаў. Насельніцтва вельмі позна даведалася аб іх набліжэнні. Толькі нямногім удалося ўцячы ў лес. Фашысцкія людаеды сагналі мірных жыхароў на жывёлагадоўчы двор, замкнулі ў наюшні і спалілі жывымі. Пасля гэтага ўсе 450 дамоў былі аддадзены агню.

...У сотні метраў ад прасторнага будынка сямігадовай школы, што ў Вялікім Бору, узвышаецца беласнежны абеліск. Ён настаўлен на месцы былой каношні, якая стала магілай чатырохсот чалавек. Падножка абеліска ўпрыгожана жывымі кветкамі. Жыхары новай вёскі часта прыходзяць сюды, каб ушанаваць памяць сваіх родных і блізкіх. Моўчкі стаяць яны, схіліўшы галовы, і толькі ў сумных вачах ўспываюць іскры справядлівага гневу.

Забойца Мікалай Радчанка схаваўся за акіяна ад народнага пакарання. Але ніколі яму не змыць са сваіх брудных рук кроў бязвінных ахвяр.

Ігар ПІНЧУК,
Хойнікі.

ЯГО ПРАФЕСІЯ — ЗАБІВАЦЬ

БЫЛІ наш аднавясковец паліцай Мікалай Радчанка жыве ў Канадзе.

Гэтую вестку з далёкай Канады прыслалі незнаёмыя, але добрыя, сумленныя людзі, якія горача і аддана любяць Бацькаўшчыну, якія не абьякаваў да кожнага слова, што пішацца і гаворыцца пра яе там, на чужыне. Расказваючы пра ганебную дзейнасць Мікалая Радчанкі, прафесіяў якога даўно ўжо стала забойца людзей, яны, між іншым, просіць расказаць, што ж гэта за чалавек, ці сапраўды ён такі бязгрэшны анёлак, якім часта прыкідваецца сярод сваіх землякоў на чужыне.

У невялікім газетным допісе цяжка расказаць пра ўсе тыя злачынствы, што зрабіла сям'я Радчанкаў у гады вайны ў вёсцы Вялікі Бор. Таму я спыніся толькі на некалькіх.

У студзені сорак першага года мой бацька вярнуўся з фашысцкага палону. Пасля больш месячнага мардавання і здзекаў палонныя ў адну з начэй напалі на варту і ўцяклі з лагера. Сярод іх быў і мой бацька. Два месяцы туляўся ён па лясах, пакуль, нарэшце, дабраўся да роднай вёскі. Худы, аброслы, ледзь жывы. Але не паспеў ён зайсці ў хату, як услед за ім з вінтоўкаю ўбег начальнік паліцыі, родны брат Мікалая Радчанкі — Іван.

— Ну, ваяка, — сказаў ён, як заўсёды заікаючыся, — адкуль ты прыйшоў?

— З палону, — адказаў бацька.

— Не брэшаш?

— Чаго тут брахаць.

Трапіў...

— І куды цяпер думаш?

— Не ведаю.
— Давай у паліцыю. Да мяне. Бальшавікоў будзем біць.

— Не, у паліцыю я не пайду. — рашуча адказаў бацька. — Служыць чужынцам, забіваць сваіх людзей... Не, не пайду...

— А куды ж ты пойдзеш? У партызаны? Дык ведай жа, — ён паказаў на нас, паліцэра малых, што здзіўлена глядзелі з печы на бацьку, не пазнаючы яго. — Усіх іх пераніжу на штых. І цябе таксама...

Мы ведалі, што зрабіць гэта Радчанку нічога не варта. Хіба ж не ездзіў ён у вёску Староч забіваць сумленных савецкіх людзей, хіба ж не прывёз адтуль ледзь не цэлы воз рознага, часам акрываўленага рыззя? Або дома, у Вялікім Бары... Хоць не

надзявай кажуха ці валанак... Сустрэне Радчанка — адбяры. А будзеш упарціцца — парне штыхом ці агрэе прыкладам...

Мо' праз тыдзень мой бацька пайшоў у лес, каб надраць лыка на лапці. Там ён знайшоў парашут і адварчоркам прынес дамоў, думаў, можа ўдасца з яго што пашыць дзецям. У хату адразу ж уваліліся паліцаі, і сярод іх — Радчанка.

— Што, на сувязь з партызанамі хадзіў? — адразу ж вызварыўся Іван. — Гэта за службу далі? — паказаў ён на парашут.

— Не, гэта я знайшоў, — адказаў бацька.

Бацьку забралі, і ўцялеў ён толькі цудам: уранні выпаў снег і бацька «заблудзіўся» разам з паліцаямі ў лесе. Праўда,

праседзеў некалькі сутак у «халоднай» і атрымаў дзесяткі два шампалоў...

Вясною сорак другога года Радчанкі прывялі ў вёску атрад карнікаў. Людзі кінуліся ў лес, а ўслужлівыя паліцаі павялі карнікаў прачосваць зараснік. Каго знаходзілі — забівалі на месцы. Пад вечар з лесу прывезлі аж тры вазы трупцаў, найбольш дзіцячых...

Баючыся адплаты, паліцаі не начавалі дома. Прыезджалі толькі ўдзень і забіралі апошняе, што было ў людзей: адзенне, яйкі, масла, сала, кароў... Калі ж хто не даваў — забівалі.

Можна было б бясконца доўга расказаць, як прымушвалі Радчанкі ісці ў паліцыю сумленных савецкіх людзей, як здзекваліся над удовамі, дзець-

мі, бацькі якіх служылі ў Савецкай Арміі. Будучы сёлета дома (я збіраў матэрыял на новую сваю кнігу), спісаў амаль цэлы бланкот фактамі злачынства фашыстаў у нашай вёсцы, і амаль у кожным з іх так ці інакш прымалі ўдзел паліцаі Радчанкі.

Партызаны сурова пакаралі здрадніка Радзімы Пятра Радчанку. Іван і Мікалай паспелі ўцячы разам са сваімі апякунамі на чужыну. Цяпер у іх памяншаліся гаспадары, але хлеб застаўся той жа — хлеб забойцы і здрадніка, хлеб, зароблены на чалавечай крыві.

Дык хай жа ведаюць нашы сумленныя, шчырыя землякі, якія па волі лёсу апынуліся далёка на чужыне, хто такія Радчанкі. Хай не вераць ні аднаму слову гэтых вылюдкаў.

Б. САЧАНКА,
пісьменнік.

РОДНАЯ ПЕСНЯ

Сустрэчы, як і разлука, хвалююць. І не толькі сустрэчы з блізкімі сябрамі: з добрымі кнігамі — таксама.

Летнюю парою леташняга года штосьці такое я адчуў на дарозе сярод спелай збажыны Вілейшчыны. Поле ішло жніво, а ўслед кацілася жніўная песня. Колькі год я ўжо не меў сустрэчы з табою, жніўная песня, а калі дзе і чуў, то хутчэй у кіно ці ў тэатральнай зале.

І вось новая хвалючая сустрэча: перада мной другі том збору «Беларускіх народных песень» у запісах Рыгора Раманавіча Шырмы. Ад гэтай кнігі з блакітнымі паясам франтыспісу вее свежасцю чыстых крыніц, святлом бяздоннага сакавіцкага неба і ніяк не паветрам этнаграфічнага музея.

Услухайцеся ў яе, неадступную родную песню, але «толькі з душой», як прасіў некалі Янка Купала:

Ой, там за ракою,
Ой, там за быстрою
Мяне мамачка кліча,
Кліча ды гукае:
«Гэй, гэ, гэ!»

Якое багацце душы народа адкрывае кожны новы зборнік вуснай народнай творчасці! І хто б ні быў — бязвусы юнак ці чалавек у гадах, што на сваім вяку і сам спазнаў горкі смак часоў гэтых песень, — ці можна застацца абьякавым, пачуўшы аб жаночай долі такое:

Пасціла б я шэсць
панядзелкаў,
Сёмую — нядзелку.
Каб даў мне бог лепшую долю
За маю ліхадзейку.

Халадамі вятры веюць,
Скора восень, скоро...
Людзі вязуць жыта сеяць,
А я — сваё гора.

Такою была яна, жаночая доля нашых маці і бабуль у дакастрычніцкі час, і ў песні — яе гісторыя, з той толькі розніцай, што ніякая гісторыя не раскажа пра гэтую горкую долю з такой эмацыянальнай сілай, як раскажаў аб ёй народ у сваёй песні.

У другім томе змешчана каля трохсот песень — цэлая скарбніца слова. Гэта задушэўная споведзь народа аб сабе і аб часе, яго жальба, спадзяванні, надзеі і мужны пратэст. Тут і жаночыя скаргі на нялёгкую долю-ліхадзейку, тут і дзявочая туга па мілым дружочку, якога «пад ружком вядуць дарожкай сталбавой» у царскае войска, тут і вялікае сумленне народа, апрунтага ў салдацкі шынель.

У зборніку паасобныя песні падаюцца ў некалькіх варыянтах, запісаных у розных раёнах Беларусі, і маюць самастойную мастацкую вартасць.

Многое з таго, што сабрана ў зборніку, мы ведалі з гадоў маленства напам'яць, многае чулі на канцэртах, а яшчэ больш — на святках за бяседнымі сталамі сярод свайго народа. У гэтых такіх мусім сказаць, што цяпер, калі першы том выдання беларускіх народных песень у запісах Р. Р. Шырмы за параўнаўча нядоўгі час распрадаўся і стаў бібліяграфічнай рэдкасцю, а другі ўжо становіцца дапаможнікам харавых калектываў нашай шматтысячнай мастацкай самадзейнасці, гэты збор песень здзіўляе і сваім зместам і нечаканымі новаадкрыццямі.

Язэп СЕМЯЖОН.

Мінск. Проспект імя Сталіна.
Фота Л. Папковіча.

НЕ ВЕРЦЕ ПАДГАЛОСКАМ ІМПЕРЫЯЛІСТАУ

У сям'і нас было сямёра: шасцера сясцёр і брат. Углядаючыся ў нашы бледныя тварыкі, маці не раз сумна ўздыхала: «І што вас чакае ўперадзе?» Потым паварчвалася ў куток да ікон, таропка хрысцілася і шэптам прасіла: «Божа, дапамажы ім ў людзі вывесці!»

Цяжка сказаць, што нас чакала, каб не 1939 год, калі зара свабоды дайшла і да вёскі Ляньнікі Гарадзішчанскага раёна. Я і мае сёстры сталі вучыцца на роднай беларускай мове. Перад намі адкрыўся шлях у сапраўднае чалавечае жыццё.

Але вось нечакана грывнула вайна. Яна застала мяне ў Гарадзішчы, дзе я жыла пасля заканчэння сямі класаў. Трэба было за нешта жыць, і я засталася працаваць машыністкай у аддзеле народнай асветы. Многага я тады не разумела. Бо мне было толькі 17 год. Не надала асобнага значэння і таму факту, што бургамістр Гарадзішчанскага раёна Якімовіч гвалтоўна прымушаў моладзь уступаць у так званы «Саюз беларускай моладзі». Членам гэтага саюза стала і я. Нам жа нікому і ў галаву не прыходзіла, што Якімовіч быў лекаем нямецкіх фашыстаў і разам з імі не толькі знішчаў усё, што сваёй працай ствараў наш народ, але і памагаў ворагам забіваць беларусаў, паліць нашы вёскі, расстрэльваць людзей.

Савецкая армія, савецкія людзі, якія вызвалілі наш раён у другі раз, памаглі ў многім разабрацца мне і мамі сёстрам, і я ад душы ўдзячна ім за гэта.

Калі пяць гадоў назад партыя, урад, заклікалі нашу моладзь прыняць удзел у асваенні цалінных зямель, я не раздумваючы, у ліку многіх дзяўчат і юнакоў паехала ў Казахстан. Нялёгка было абжываць пусты, бывалі і цяжкасці, але кожны з нас разумее, што робіць вельмі патрэбную справу, ад якой будзе карысць усёй краіне, усім савецкім людзям. Гэта надавала сілы павышала пачуццё ўласнай годнасці. Радзіма адзначыла маю працу памятным медалем «За асваенне цалінных зямель».

У 1959 годзе я прыехала ў Ба-

ранавічы зусім іншым, дарослым чалавекам. У Баранавічах жывуць дзве мае сястры. Я вельмі ўзрадавалася, калі мне тут прадаставілі работу па спецыяльнасці. Цяпер я вось ужо трэці год працую ў медыцынскім вучылішчы ў калектыве выкладчыкаў і студэнтаў, будучых маладых спецыялістаў. І я гэтым ганаруся. Студэнты нашага вучылішча — дзеці рабочых, калгаснікаў, служачых з г. Баранавіч і навакольных калгасаў. У горадзе ёсць таксама гандлёвы тэхнікум — лёгкая прамысловасці, дарожная тэхнічная школа.

Гэтыя клопаты наглядна відаць і на прыкладзе нашай сям'і. Мае сёстры, што жывуць у Баранавічах, маюць свае думы з прысядзібнімі ўчасткамі. Сястра Ніна пасля заканчэння Маргілеўскага медыцынскага вучылішча працуе фермацэўтам у г. Крычаўе. Каля Навасібірска ў горадзе Бердску на пасадзе майстра мастацкай фабрыкі працуе сястра Валя. Яшчэ адна сястра — машыністка ў Гарадзішчанскім раённым выканаўчым камітэце. Усе жывём добра, забяспечана.

Можна было б і не ўспамінаць аб усім гэтым, калі б не артыкул у газеце «Голас Радзімы», які мне далі пачытаць знаёмыя, былыя члены СБМ. Аказваецца, да гэтага часу існуюць дзесьці астраўскія рагулі, абрамчыкі. Яны наладжваюць камедыі з перавыбарамі прэзідэнта так званай БЦР і іншыя фокусы. Да чаго ж яны наўняны людзі. Каму яны патрэбны, гэтыя прэзідэнты? Што яны зрабілі для беларускай зямлі добрае, карыснае? Які былі гандлярамі, так і засталіся імі. Толькі гаспадароў змянілі. Раней служылі нямецкім фашыстам, а цяпер — амерыканскім манэпалістам.

Я звяртаюся да сваіх землякоў, і да тых, хто калісьці, як і я, быў ашуканы ілжывай фашысцкай прапагандай, пакінуў родныя мясціны. Не верце падгалоскам імперыялістаў Астроўскаму, Кушалю, Станкевічу, Абрамчыку. Яны ніколі не былі і не будуць сябрамі працоўнага народа.

Ірына Юльянаўна СКІПАР,
г. Баранавічы.

ШТОДЗЕНЬ ПРЫГАЖЭ

Сталіца, нібы маладзіца,
Пад сонцам цудоўнай вясны.
Як тыя легенды, святліцы
Будуюць з бацькамі сынамі,
І дочкі узводзяць старанна
Паверхі адзін за адным.
Магутная музыка кранаў
Зліваецца ў велічны гімн.

Сімфонія тросаў павучных
Па стралах угору імкне,
І гмахі, як стромыя кручы,
І сонца — у кожным акне.
Мы неслі яго і прынеслі,
Дзень сонечны нас не змарыў.
Цагляны, як гулькія песні,
Навечна ляглі у муры.

Такіх камяніц мы не мелі
Пад родным блакітам нябёс.
Дзе сосны нядаўна шумелі,
Там светлыя вуліцы скрозь,
І наша шчаслівае ранне
Па вуліцах гэтых ідзе,
За ім наваёлы-мінчане,
І гоман, і хлопат людзей.

Жаданае сёння збылося,
Хмурынкі развясняе ўсе.
Каб добра жылося-вялося,
У кватэру хлеб кожны нясе.
На покут кладзе ў святліцы,
І вокны ўсе насцяж — вясне.
Штодзень прыгажэ сталіца,
І сонца над ёю яснеі.

Язэп ПУШЧА.

Спорт

На здымку: фінішыруюць алімпійскія чэмпіёны Л. Гейштар (справа) і С. Макаранка.

Першы тайм прайшоў у вострых узаемных атаках, аднак поспеху ніводнай камандзе не прынес. У другой палавіне сустрэчы мінчане працягвалі атакаваць. На 17-й хвіліне спартакаўцы груба парушылі правілы гульні. Суддзя назначыў 11-метровы удар у вароты масквічоў. Яго дакладна рэалізаваў Ерахавец. Не праходзіць і минуты, як прыгожым ударам нападчыны каманды «Беларусь» Хасін забівае другі гол. З лікам 2:0 перамаглі беларускія футбалісты. Гэта першае паражэнне масквічоўскага «Спартак» у селетнім сезоне.

△ Перамогай савецкіх спартсменаў закончыліся спарторніцтвы зборных каманд Савецкага Саюза і Кітайскай Народнай Рэспублікі па парашутнаму спорту.

У адзіночных сначках на дакладнасць прызямлення з вышыні 1 000 метраў перамогу атрымала беларуская спартсменка майстар спорту Вера Зубава. Лепшы вынік прызямлення ад цэнтра крыжа — 0,96 метра — таксама ў Веры Зубавай.

△ На першыя свету ў Японію выехалі зборныя каманды Савецкага Саюза па вольнай і класічнай барацьбе. У складзе каманд плячэразовы чэмпіён краіны, чэмпіён свету і рымскай Алімпіяды мінчанін Алег Караваяў і беларускі барацьбальнык стылю Аляксандр Мядзведзь.

△ У Мінску закончыўся розыгрыш кубка БССР па спартыўнай гімнастыцы. Кубак па мнагабор'ю, а таксама па ўсіх снарадах выйграў чэмпіён СССР М. Мілігула (Мінск). З такім жа вынікам у жанчын пераможцай стала семнаццацігадовая гімнастка Е. Ваўчэцкая (Гродна).

△ Міжведамасныя спарторніцтвы Беларусі па веславанні адбыліся ў Брэсце. Па-за конкурсам у іх прынялі удзел мацнейшыя весляры рэспублікі, якія рыхтуюцца цяпер да першынства краіны.

Спакойныя воды Мухаўца разрэзалі імклівыя лодкі. Напал спартыўнай барацьбы прадвызначыў на рэднасць моцны склад удзельнікаў. На старт выйшлі праслаўленыя чэмпіёны XVII Алімпійскіх гульні ў Рыме заслужаныя майстры спорту брэстаўчанін Сяргей Макаранка і гомельскі вясляр Леанід Гейштар. Як і трэба было чакана, на дыстанцыі 10 000 метраў на каное-двойцы яны былі па-за канкурэнцыяй.

Адбыўшае першынство паказала ўзрослае майстарства нашых весляроў.

Парні, дзе адпачываюць брэстаўчане.

Радыёперадача

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу:

на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;

на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.

Па нядзелях: на хвалях 30,83 метра і 227 метраў з 6 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін;

на сярэдняй хвалі 227 метраў з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па нядзелях — ад 8 гадзін да 8 гадзін 30 минут па сярэднеўрапейскаму часу на хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) і на сярэдняй хвалі 227 метраў.

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскіму часу: з 19.30 да 20.30 на хвалях: 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 минут па нью-йоркскіму часу на кароткіх хвалях 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).

НАШ АДРАС

Мінск, праспект імя Сталіна, 77.
Дом друку, пакой № 20. Для пісьмаў (for Briefe): Minsk, Postshlessfach № 14.